

Малихіна Олена ЄвгенівнаХарківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ
ПЕДАГОГІВ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ**

У статті проаналізовано сутність поняття «мовна особистість» та підходи до її вивчення. Визначено основні напрями дослідження мовної особистості майбутнього педагога, виокремлено деякі шляхи її формування.

Ключові слова: *вчитель, мовна та мовленнєва підготовка, мовна та мовленнєва компетенція, мовна особистість.*

Професія педагога належить до соціономічних професій, що передбачають взаємодію людей між собою. Людині цієї професії притаманні такі властивості: вміння керувати, слухати, широкий кругозір, мовленнєва культура, рішення нестандартних ситуацій та ін. Виходячи з вимог, що висуваються до педагогічної професії, можна констатувати, що мовленнєві якості особистості є професійно значущими властивостями, а невиразне мовлення та наявність дефектів у ньому є протипоказанням для здійснення педагогічної діяльності, оскільки мовлення є основним засобом передачі суспільно-історичного досвіду.

Питання мовної підготовки майбутніх педагогів розв'язується в межах різних термінологічних понять, а саме: мовна компетентність, мовленнєва компетентність, комунікативна компетентність, культура мовлення та мовна особистість вчителя.

Мета статті – визначити шляхи формування мовної особистості майбутніх педагогів з позиції психологічної науки.

Поняття «мовна особистість» неодноразово ставало предметом комплексних досліджень у лінгвістиці, філософії, психології [2]. Так, у лінгвістиці склалося два підходи до вивчення мовної особистості: перший передбачає цілісне вивчення особистості на матеріалі всієї сукупності створених нею текстів, другий – сконцентрованість дослідників на окремому прояві мовної особистості. У філософії дане поняття розглядають як системне утворення, що визначається сукупністю безперервно взаємодіючих між собою знаків, символів, властивостей та дій індивіда; систематизуються властивості особистості, що дозволяють характеризувати її як мовну. У психологічній науці, зокрема у психолінгвістиці, увага дослідників

зосереджується на емоційних та мотиваційних проявах мовної особистості та її структури.

За визначенням Л. В. Засекіної, «мовна особистість – це будь-яка людина, яка користується мовою не тільки як сукупністю лінгвістичних знань та правил, а і як засобом вираження національно-культурного простору» [1, с. 89]. Оскільки мовну особистість формують мовне середовище, національні традиції та панівна ідеологія, тому створення та існування такого середовища у школі залежить в першу чергу від вчителя.

Проблема формування мовної особистості вчителя в науці розглядається в двох напрямках: як складова підготовки вчителя-словесника (Я. В. Білоусова, Н. Е. Буланкіна, Л. І. Мацько, М. І. Пентилюк, Т. С. Пінчук, Н. Ю. Калина, Т. В. Симоненко); як складова професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів різного фаху (Л. М. Головата, Л. В. Кравець, М. Й. Крисків).

Мовна майстерність, з нашої думки, є шляхом до професійного становлення та зростання, запорукою всебічної реалізації творчих здібностей студентів педагогічного ВНЗ з усіх спеціальностей, а не тільки філологічних. Тому потрібно приділяти значну увагу формуванню мовної особистості студентів, що оволодівають основами професійно-педагогічної діяльності на різних факультетах.

Формуванню мовної особистості майбутнього вчителя сприяють глибокі теоретичні знання з фахових, гуманітарних, психолого-педагогічних дисциплін та практичні навички їх використання у педагогічній діяльності. Провідну роль у системі професійної підготовки майбутніх педагогів у ВНЗ мають курси лінгводидактичного спрямування, застосування інноваційних технологій навчання, впровадження нових навчальних дисциплін, що пов'язані із розвитком зв'язного мовлення, які не тільки розвиватимуть їх комунікативні здібності, а й ознайомлюватимуть із методами й засобами реалізації основних напрямків національного виховання учнів. У зв'язку з цим складовою професійної підготовки має стати етнолінгвопедагогічна, етнолінгвістична підготовка майбутнього вчителя. Засобами формування мовної особистості студентів, за думкою дослідників, є народна творчість, мистецтво, безеквівалентна лексика.

Реалізація компетентнісного, функціонально-діяльнісного та особистісно-орієнтованого підходів до навчання мови передбачає розвиток творчих та інтелектуальних здібностей студентів, їх інтересу до вивчення мови, до оволодіння вершинами мистецтва слова, формування усвідомленого ставлення до мови як духовної, інтелектуальної, культурної та моральної цінності, необхідність знати мову й досконало володіти нею у всіх сферах життя, готовність до

адекватного вибору й отримання професійної освіти, формування мовних компетенцій – системних знань про мову як засіб вираження думок і почуттів людини, практичних навичок володіння культурою мови, вироблення мовного смаку шляхом розширення філологічного світогляду, вміння використовувати набуті знання під час роботи з мовним матеріалом.

Висновки. Формування мовної особистості майбутніх педагогів є умовою та шляхом до їх професійного зростання, запорукою всебічної реалізації творчих здібностей студентів педагогічного ВНЗ з усіх спеціальностей.

Література

1. Засекіна Л. В. Мовна особистість в сучасному соціальному просторі // Л. В. Засекіна // Соціальна психологія. – 2007. - № 5. – С. 82-89.

2. Малихіна О. Є. Проблема мовної особистості у психології та суміжних науках / О. Є Малихіна // Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. – Харків : ХНПУ, 2012. – Вип. 44. – Ч. 1. - С. 137-142.

3. Пентиліук М. Мовна особистість майбутнього вчителя-словесника в контексті професійної підготовки / М. Пентиліук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Ч. 2. – С. 290 – 297.

Елена Мальныхина. Формирование языковой личности будущих педагогов: психологический аспект.

В статье проанализированы сущность понятия «языковая личность» и подходы к ее изучению. Определены основные направления исследования языковой личности будущего педагога, выделены некоторые пути ее формирования.

Ключевые слова: учитель, языковая и речевая подготовка, языковая и речевая компетенция, языковая личность.

Olena Malykhina. Formation of linguistic identity of future teachers: psychological aspect.

In the article the essence of the concept of «linguistic identity» and approaches to its study. The main areas of research linguistic identity of future teachers singled out some ways of formation.

Keywords: teacher, language and speech training, speech and language competence, language personality.

Стаття надійшла до редакційної колегії 30.10.2016